

Zora Beráková

Causa Maruška Kudeříková

Stařec, který se na sklonku pracovitěho života pouhým nedopatřením připlerl do politiky, byl v prvních měsících, co seděl v prezidentském křesle, pohlcen myšlenkou na záchranu svého zaprodaného národa. Toužil být spasitelem, který sice jednou bude ukřižován, předtím však vykoná ještě mnoho dobrých skutků, aby potomci mohli ctít jeho památku. Snil o vděčnosti národa, a zatím kamennými zdmi Pražského hradu doléhají k jeho uhasínajícímu mozku posměch a nenávisť těch, které chtěl spasit. Třesoucíma se rukama zvedne k stařeckým očím list papíru.

– Milý pane prezidente! –

Milý... Jak je to dávno, co ho někdo nazval „milý“.

– Já Vás co nejúpěnlivěji prosím, pro nekonečnou bolest srdce mateřského, smilujte se nade mnou a odpusťte mému dítěti, dejte jí trest, jenom ne smrt ... –

Snaží se představit si onu prostou ženu z Moravského Slovácka, která ho s takovou bezprostředností oslovila „milý“. Prosí za dceru odsouzenou k smrti. Vetchý stařec se zasní. Zvednu telefon... Ne! Sám osobně vykonám návštěvu u státního tajemníka K. H. Franka. To děvče musí být vráceno nešťastné matce!

– Ode dne rozsudku není pro mě život, den v práci, plný vzpomínání, a noc stálého pláče a pozvolného umírání... Prosím Vás, pane prezidente, otče chudých, prosím, prosím, třikrát prosím, ustrňte se nad pobloudilým dítětem, dejte mu trest mírnější, třeba doživotní, jenom na mou hlavu neskládejte něco tak hrozného... –

Ano, pane státní tajemníku, řeknu K. H. Frankovi, ten nešťastný ročník jedenadvacátý. Byli odchováni Masarykovými ideály... ne, o Masarykovi ani slovo, lepší bude – dospívali v nejožehavější době. To zní neutrálně a je to přijatelné i pro Němce.

– Prosím Vás, pane prezidente, vykonajte to rychle, neboť nevím, jak se trest brzy vykoná, aby ji to zastihlo v Breslau při životě. Já to píši sama ve velkém hoři, kdy už nevím jiného východiska, obracím se na Vás, píši to po venkovsku, neboť nechci a nemohu bolest svou tlumočit jinému, sama si to píši. Proto je to nedokonalé, ale od srdce. –

Ne, tuto ženu nesmí klamat. Nesmí si před ní hrát na dobrotivého otce, který drží ochrannou ruku nad porobeným národem. Může pouze věřit ve šťastnou hvězdu tohoto národa, tak jako věřil kdysi Albrecht z Valdštejna... Kdo to napsal? On sám v době svých koncipientských začátků, kdy stejně jako mnoho jeho vrstevníků koketoval s múzami? Ne, tohle nejspíš četl v nějakém románě. Vyšepталý mozek vrhá do usínajícího vědomí útržky vět, jako když moře vyplavuje na břeh třísky z rozbitého korábu, ale nikdo nezjistí, odkud pocházejí. Ano, hvězdy nelžou. Děť pravdu horoskop této země: Král vrátí se na osiřelý trůn, a koruna jeho vykoupěna bude krví českého lidu.

Do prezidentovy kanceláře vstoupil tajemník. Chvilí postál nad nehybným starcem, pohrouženým v rozjímání, potom se opatrnými kroky, které vysoký koberec ztlumil k naprosté neslyšnosti, přiblížil těsně k němu, sklonil se nad psacím stolem a se zdvořilým: Dovolíte, pane státní prezidente? uchopil spis s číslem L-3653/42.

Letmo pohlédl na starého muže a stejně potichu, jak přišel, se zase vzdálil, aby dřímajícího prezidenta neprobudil.

Předchozí text byl úryvek z mého románu o Marušce Kudeříkové *Zkouška dospělosti*, přípra-

veného k vydání v Mladé frontě v roce 1971. Vlivem událostí téměř dramatických však román vyšel v jiném nakladatelství až o šest let později. Tuto pasáž jsem na zásah z vyšších míst musela vynechat – nejen pro zmínku o Masarykovi, ale také proto, že jsem v ní uváděla protektorátního prezidenta Dr. Háchu, symbol zrady, do souvislosti s hrdinkou protifašistického odboje, kterou komunistický režim propagačně zneužíval k obhajobě vedoucí úlohy strany.

Bylo toho v mém románě daleko víc, co vzbudilo nelibost normalizátorů. V každé zmínce o Masarykovi, o boji za svobodu, za pravdu a spravedlnost, v sebemenší nápovědi o náboženské víře Maruščiných rodičů spatřovali normalizátoři nebezpečí. Bez mého vědomí a souhlasu proškrtali korektury stran, už připravené do tisku a předložili mi sáhodlouhý seznam změn, které musím v korekturách udělat. Důvod? Hrdinka tak, jak jsem ji napsala, neodpovídá linii a požadavkům strany. Odmítla jsem s tím, že nejsem členka strany a necítím se proto jejími požadavky vázána. Následovalo hotové zemětřesení, šikana a nátlak. Byla jsem předvolávána na řadu míst, a když mě ani tehdejší ředitel Mladé fronty slibem nejrůznějších lákavých výhod neoblomil, byla svolána nakladatelská porada za přítomnosti právního zástupce a samozvaného šéfredaktora, který si ten post uzurpoval po vyhazovu bývalého šéfredaktora. Celkem asi patnáct lidí kolem dlouhého stolu.

Po mém prohlášení, že svévolným zásahem do stránkových korektur porušilo nakladatelství smlouvu a proto žádám o vrácení rukopisu se všemi z toho vyplývajícími důsledky, pohrozil mi samozvaný šéfredaktor: „Jestli ten román nevydáte u nás, tak vám ručím za to, že si nikde, v žádném nakladatelství v republice, už ani neškrtnete. A z čeho pak budete živit své tři děti?“ Byla jsem totiž vdova a jediná živitelka tří nezletilých synů. Po tomto výpadu jsem se obrátila na právního zástupce nakladatelství: „Slyšel jste, pane doktore, jak mi ten pán vyhrožoval?“ Právní zástupce, který seděl přímo proti mně a hned vedle onoho šéfredaktora, odpověděl: „Ne, já jsem nic neslyšel.“

Navštívila jsem právníka DILIA JUDr. Kloudu. Starý pán projevil na tehdejší dobu tolik nevšední odvahy, že mě neodmítl zastupovat. „Tuhle kauzu vyhrajete, protože jste v právu,“ ujistil mě, zároveň mě však upozornil: „Ale bude to Pyrrhovo vítězství.“ Měl pravdu. Román později dostal cenu v literární soutěži Našeho vojska, kde také roku 1977 vyšel. Hrozby samozvaného šéfredaktora z Mladé fronty se však přesto naplnily... Po vydání románu *Zkouška dospělosti* jsem si celých dvanáct let skutečně „ani neškrtnla“. Můj další původní román vyšel až v roce 1989 v Československém spisovatelství.

Když jsem po vpádu vojsk 1968 objížděla Maruščiny příbuzné, spolužáky, přátele a známé, svědky jejího života, kteří přežili, často jsme si kladli otázku: Co by Maruška říkala a co by dělala, kdyby se dožila srpna 1968? Nikdo z nich nepochyboval, že by se při svém smyslu pro čest a pravdu nekompromisně postavila proti bezpráví, tak, jak to učinila celá její rodina. Maruščina důvěrná přítelkyně se vyjádřila: „Kdyby ji nezabili němečtí fašisté, zabili by ji čeští komunisté. A smrt z rukou vlastních lidí by pro ni byla daleko bolestnější než smrt z rukou nepřátel.“

Musela jsem jí dát za pravdu. Němci, přestože Marušku zatkli, soudili, odsoudili a posléze popravili, nikterak nepronásledovali její rodinu. Otce i matku dál nechali v zaměstnání, její sestra dál studovala na strážnickém gymnáziu. A to bylo za války! Naproti tomu komunisté v době míru zbavili Maruščina bratra odborné asistentury na Vysoké škole zemědělské v Suchdole a udělali z něho opraváře výtahů. Jeho syn se octl na seznamu žáků, kteří nesmějí být přijati ke studiu na gymnáziu. Se samými jedničkami! Pronásledování neušla ani Maruščina sestra s rodinou. Jen proto, že odmítli oslavovat vpád vojsk jako bratrskou pomoc. Na jedné straně si komunisté přivlastnili a libovolně manipulovali s Maruščinou postavou, stejně jako třeba s Vladislavem Vančurou, poněvadž se jim hodila, na druhé straně nemilosrdně stíhali její nejbližší, poněvadž se jim nehodili. Stíhali je až do druhého kolena, a pronásledovali by ještě děti jejich dětí, kdyby se zločinný režim nezhroutil.

Nikdy by mě ani ve snu nenapadlo, že pád totality míru nespravedlivostí v celé kauze dovrší. Vraťme se k zcenzurované pasáži z mého románu, kdy prezident Hácha čte žádost o milost od Maruščiny matky.

Zatímco protektorátnímu prezidentovi Dr. Emilu Háchovi byla nedávno v jeho rodišti odhalena pamětní deska, byla Maruščina bysta na gymnáziu ve Strážnici zneuctěna a teprve na zákrok ředitelky gymnázia nebyla odstraněna, ale přemístěna do nitra budovy. Její bysta v bývalém závodě Rico ve Veverské Bítýšce, kde Maruška za okupace pracovala, však odstraněna byla. Ptám se: Proč?

Když byla Maruška Kudeříková popravena, bylo jí dvaadvacet let. Všechno, co věděla o životě, bylo většinou zprostředkováno. Četla se svým milým Masarykovy *Ideály humanitní* a oba se mylně domnívali, že jsou totožné s ideály komunismu. Nebyli sami. Mnoho starších a zkušenějších bylo za první republiky přesvědčeno, že komunismus znamená pokrok. Nezažili komunismus na vlastní kůži. Nacistická okupace utvrdila lidi ve víře, že spása přijde z východu, kde komunistický stát bojoval za záchranu civilizace. I Maruška tomu uvěřila. Není její vina, že jí nebylo dopřáno přesvědčit se o jiném.

Když jsem se v sedmdesátých letech octla v bubnové palbě normalizátorů, bylo pramálo těch, kdo našli odvahu pálit si na mou obranu prsty. Kromě už zmíněného JUDr. Kloudy z DILIA to byly redaktorky Mladé fronty Klára Vachulová a Hana Žantóvská – a potom básník Josef Kainar. Nedávno jsem se dověděla, že v televizi uvedli pořad o básníkově vdově paní Alici Kainarové, která nyní žije v domově důchodců v Bohnicích. Proč opustila byt na Proseku? Chodili za ní lidé a předhazovali jí, že její muž byl komunistický básník, a z toho důvodu že by měla byt opustit.

15. dubna 1995 jsem si v Haló novinách přečetla fejetonek Jaroslava Kojzara s názvem Maruščina velikonoční kraslice. Překypoval patetickou sentimentalitou, tak typickou pro komunistické výtvary, a končil: „Snad jednou – ale proč užívat slovo snad? – znovu lidé budou uctívat hrdiny, přestane být glorifikována zbabělost, čest a pravda bude tou nejvyšší stupnicí hodnot.“

Zamrazilo mě. Proboha, copak normalizace ještě neskončila?